

מקורות התורה

15 - מצוות דרבנן - לא תסור: שיטת הרמב"ם

מכללת מבשרת ירושלים

A] WHICH RABBIS MAY EXERCISE RABBINIC AUTHORITY

1. ח כִּי יִפְּלֵא מִמֶּדֶד דְּבַר לְמִשְׁפָּט בְּיַדֶּם לְדָם בְּיַדֶּיךָ לְדִין וּבִין לְנֶגַע לְנֶגַע דְּבַר רִיבָת בְּשַׁעֲרֵיךָ וְקִמַּתְּ וְעָלִיתְּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ בּוֹ: ט וּבָאתְּ אֶל־הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל־הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה בַיָּמִים הַהֵם וְדַרְשְׁתָּ וְהִגִּידוּ לְךָ אֶת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט: י וְעָשִׂיתְּ עַל־פִּי הַדָּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לְךָ מִן־הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה' וְשִׁמַּרְתָּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר יֹרֶד: יא עַל־פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יֹרֶד וְעַל־הַמִּשְׁפָּט אֲשֶׁר־אָמְרוּ לְךָ תַעֲשֶׂה לֹא תִסּוֹר מִן־הַדָּבָר אֲשֶׁר־יִגִּידוּ לְךָ יִמִּין וּשְׂמָאל:

דברים יז-יח-יג

- How many mitzvot are included in this source and are they positive or negative?

B] THE POSITION OF THE RAMBAM

2. כמה בתי דינין קבועין יהיו בישראל וכמה יהיה מנינן? קבועין בתחלה בית דין הגדול במקדש, והוא הנקרא סנהדרי גדולה ומנינם שבעים ואחד, שנאמר אספה לי שבעים איש מזקני ישראל ומשה על גביהן שנאמר והתיצבו שם עמך הרי שבעים ואחד רמב"ם הלכות סנהדרין פרק א הלכה ג

3. והמצוה הקע"ד היא שצונו לשמוע לבית דין הגדול ולעשות כל מה שיצונו בו מאיסור והיתר .... ספר המצוות לרמב"ם מצות עשה קעד

4. והמצוה השי"ב היא שהזהירנו מחלוק על בעלי הקבלה עליהם השלום ומצאת ממצוותם במעשה התורה. והוא אמרו לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה שיב

- What is the difference between the 'Beit Din Hagadol' and the 'Ba'alei Hakabalah'?
- Which is more extensive? When does the period of the 'Ba'alei Hakabalah' end?

5. נמצא רבינא ורב אשי וחבריהם סוף גדולי חכמי ישראל המעתיקים תורה שבעל פה הקדמה ליד החזקה לרמב"ם

6. וענין שני הגמרות הוא פירוש דברי המשניות וביאור עמקותיה ודברים שנתחדשו בכל בית דין ובית דין מימות רבינו הקדוש ועד חיבור הגמרא. .... וכן יתבאר מהם המנהגות והתקנות שהתקינו או שנהגו בכל דור ודור כמו שראו בית דין של אותו הדור. לפי שאסור לסור מהם שנאמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל

הקדמה ליד החזקה לרמב"ם

- At roughly which date do sources 5 & 6 fix the end of the mitzva of Lo Tasur?

7. א בית דין הגדול שבירושלים הם עיקר תורה שבעל פה, והם עמודי ההוראה ומהם חק ומשפט יוצא לכל ישראל, ועליהן הבטיחה תורה שנאמר על פי התורה אשר יורוך זו מצות עשה, וכל המאמין במשה רבינו ובתורתו חייב לסמוך מעשה הדת עליהן ולישען עליהן

ב כל מי שאינו עושה כהוראתן עובר בלא תעשה שנאמר לא תסור מכל הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל ..... אחד דברים שלמדו אותן מפי השמועה והם תורה שבעל פה, ואחד דברים שלמדו מפי דעתם באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן ונראה בעיניהם שדבר זה כך הוא, ואחד דברים שעשאו סייג לתורה ולפי מה שהשעה צריכה והן הגזרות והתקנות והמנהגות. כל אחד ואחד מאלו השלשה דברים מצות עשה לשמוע להן, והעובר על כל אחד מהן עובר בלא תעשה. הרי הוא אומר: על פי התורה אשר יורוך - אלו התקנות והגזירות והמנהגות שיורו בהם לרבים כדי לחזק הדת ולתקן העולם. ועל המשפט אשר יאמרו - אלו דברים שילמדו אותן מן הדין באחת מן המדות שהתורה נדרשת בהן. מכל הדבר אשר יגידו לך - זו הקבלה שקבלו איש מפי איש.

רמב"ם הלכות ממרים פרק א

- According to the Rambam in halacha, which areas of Torah are subject to Lo Tasur and which Rabbis have the authority?

8. מצאן חוץ למקומן והמרה עליהן פטור, שנאמר וקמת ועלית אל המקום - מלמד שהמקום גורם לו מיתה .....

רמב"ם הלכות ממרים פרק ג הלכה ז

9. .... מלמד שהמקום גורם. כלומר כל זמן שסנהדרי גדולה במקומה בלשכת הגזית ..... אבל משגלתה סנהדרי גדולה מן המקום הוא בטלו דיני נפשות מכל ישראל. ואפילו ביציאתם משם לטייל מעט ולחזור נטל כוחם ורשותם מהם עד שיהיו במקומם כמו שאמרו (סנה' יד): מצאן אבית פאגי והמרה עליהן, יכול תהא המראתו המראה ת"ל וקמת ועלית אל המקום - מלמד שהמקום גורם. וכל שכן לאחר חורבן כמו שאמרו .... ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט - בזמן שיהיה כהן יש משפט, בזמן שאין כהן אין משפט ..... ומנין שתהא סנהדרי גדולה סמוכה למזבח ת"ל מעם מזבחי תקחנו למות וכו'. ומאותה שעה בטלו כל הדינין התלויין בב"ד הגדול

השגות הרמב"ן לספר המצוות מצות עשה קנג

- What is the Ramban's shitta on which Rabbis had the authority of Lo Tasur

10. וזאת - לרבות בית דין שביבנה

ספרי, דברים פרשת שופטים פיסקא קנג

- How does this quote from the Sifrei challenge what we have seen so far? How could they fit with this position?

11. והנני מוסיף לדבריו דאפילו גזרו ב"ד הגדול שבירושלים חוץ ללשכת הגזית, אע"פ שפשטה גזרותם ותקנתם בכל ישראל, אין בכל תקנתם ומנהגם לא עשה דעל פי התורה אשר יורוך ולא לאו זלא תסור מן התורה אלא אסמכתא בעלמא היא

מרגינתא טבא ספר המצוות שורש אה

12. ולחכמי הדורות הבאים אחריהם נצטוו לשמוע במה שיבארו בדיני התורה, וזהו נכלל באמרו אחרי רבים להטות. אך בהגדרים והתקנות שיעשו לא נצטוו מהם מאחרי רבים להטות, שזה לא יכלול רק שנלך בביאור משפטי התורה אחר הרוב, ולא יכנסו בכלל הזה גדרים וסייגים כלל. אבל הסמיכות אל לא תסור, שכמו שנתן זה הכח לסנהדרין להיותם מורי התורה וגדוליה, כן ראוי שינתן לכל חכמי גדולי ישראל בדרך האסמכתא. ומן הטעם הזה ייחסו הגדרים והתקנות אל לא תסור, אך בביאור משפטי התורה יהיה החיוב לשמוע דבריהם מאחרי רבים להטות

דרשות הר"ן הדרוש השנים עשר

- According to the Ran, is there a Torah mitzva to listen to TODAY's Rabbis in their analysis of Torah and psak? Which passuk is this based on?
- Is there a Torah mitzva to listen to today's Rabbis when they make new gezeirot or takanot? If not, is there a Rabbinic mitzva? Where does that come from?
- How can there be a Rabbinic mitzva to listen to the Rabbis? Where does the authority for that derabbanan come from and how is its structure in such a way as not to be circular logic?

13. אבל כל הדברים שבגמרא הבבלי חייבין כל ישראל ללכת בהם וכופין כל עיר ועיר וכל מדינה ומדינה לנהוג בכל המנהגות שנהגו חכמי הגמרא ולגזור גזירותם וללכת בתקנותם. הואיל וכל אותם הדברים שבגמרא הסכימו עליהם כל ישראל

הקדמה ליד החזקה לרמב"ם

- According to the Rambam, if Lo Tasur on a Torah level is restricted to the Sanhedrin, wherein lies the authority of the Talmud, which was completed centuries after the Sanhedrin was disbanded?

14. כל בית דין שעמד אחר הגמרא בכל מדינה ומדינה וגזר או התקין או הנהיג לבני מדינתו או לבני מדינות רבות לא פשטו מעשי בכל ישראל מפני רחוק מושבותיהם ושבוש הדרכים. והיות בית דין של אותה המדינה יחידים ובית דין הגדול של שבעים ואחד בטל מכמה שנים קודם חיבור הגמרא. לפיכך אין כופין אנשי מדינה זו לנהוג כמנהג מדינה האחרת. ואין אומרים לבית דין זה לגזור גזירה שגזרה בית דין אחר במדינתו. וכן אם למד אחד מהגאונים שדרך המשפט כך הוא ונתבאר לבית דין אחר שעמד אחריו שאין זה דרך המשפט הכתוב בגמרא, אין שומעין לראשון אלא למי שהדעת נוטה לדבריו בין ראשון בין אחרון

הקדמה ליד החזקה לרמב"ם

- According to the Rambam, what is the authority of Rabbis AFTER the Talmud¹

15. שמיים חתימת המשנה קיימו וקבלו שדורות האחרונים לא יחלקו על הראשונים וכן עשו גם בחתימת הגמ' שמיום שנחתמה לא ניתן רשות לשום אדם לחלוק עליה

הקדמה ליד החזקה לרמב"ם

Note: R. Chaim Brisker explained the Rambam to mean that any Beit Din that is accepted by all of Klal Yisrael has the status of a Sanhedrin and its psak is binding. (Due to Lo Tasur?). Rav Elchanan Wasserman also held that a universally accepted statement of the Gedolei Yisrael even today had the status of the Beit Din Hagadol

16. סוף דבר ההוראה המקובלת מפי רבותינו אשר מפייהם אנו חיים כמו מרן הבית יוסף, המגן אברהם והמשנה ברורה ... היא הוראה מקוימת כמו מפי סנהדרין בלשכת הגזית

קובץ אגרות החינוך איש - תורה מכתב מ'א

- In what way can the psak of the Mishna Berura be seen as the equivalent of the ruling of the Sanhedrin? Is this meant literally?

17. מיכו י"א דאם נראה לדין ולצני דורו מכה ראיות מוכרחות שאין הדין כמו שהוזכר בפוסקים יכול לחלוק עליו מאחר שאינו נזכר בגמרא (טור צ"ס הר"א"ש). ציאוור הגר"א - דעל הגמ' אין רשות להוסיף ולא לגרוע כ"ש לחלוק כמ"ש צ"פ הפועלי רבינא ורצ אשי סוף הוראה

רמ"א שולחן ערוך חושן משפט הלכות דיינים סימן כה סעיף א וביאור הגר"א שם

- Does this source conflict with the last? Are there two approaches, or is the issue one of המקובלת ההוראה

18. .... האמת כדברי הרמב"ם. והעיקר הוא זה: כי התורה רצתה אשר מלבד ענינים הנצחיים והקיימים לעד, יתחדש ענינים, סייגים, ואזהרות, וחומרות, אשר יהיו זמניים, היינו שיהיה ביד החכמים להוסיף על פי גדרים הנמסר להם ... ואם יעמוד בית דין אחר גדול בחכמה ובמנין ובהסכסם כלל ישראל כפי הגדרים שיש בזה, הרשות בידם לבטל. ולמען שלא ימצא איש אחד לאמר אני הרואה ואינני כפוף לחכמי ישראל, נתנה תורה גדר "לא תסור וכו'", שאם לא כן יהיה התורה מסורה ביד כל אחד, ויעשו אגודות אגודות, ויתפרד הקשר הכללי, מה שמתנגד לרצון השם, שיהיה עם אחד לשמוע לחכמים. ואם לא ישמעו עוברים ב"לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל". ואם כן המצוה דוקא לשמוע מה שיאמרו. אבל הענין בעצמו שאמרו וחדשו, אפשר דאינו מתקבל אל רצון הבורא, ואם יעמוד בית דין אחר הגדול ויבררו טעותם, או שהוא דבר שאין הצבור יכול לעמוד, ויעשו היפך מזה, מותר. .... ואף אם יכוונו האמת, כפי מה שהוא רצון הבורא באמת, בכל זאת לא רצה השם יתעלה לעשותו חק נצחיי ... רק שיהיה מעצת החכמים וברצונם, ורצה דוקא שנשמע בקולם, אבל לא בפרטי הדברים. .... וזה פירוש הירושלמי סוכה (פרק ג הלכה ד) דיום ראשון מברך "על נטילת לולב", ושאר יומי מברך "על מצות זקנים" - דהמצוה לשמוע בקולם

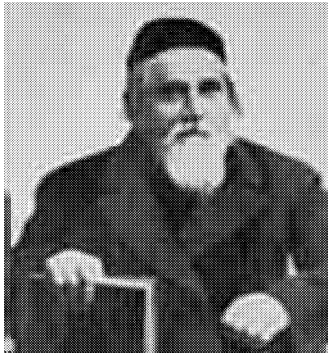
משך חכמה דברים יזיא

1. The position of the Rambam was tested strongly in his dispute with the Gaon Rav Shmuel ben Eli who headed the Academy in Bavel from around 1160-1200. As part of a much bigger political picture, the Rambam intervened in supporting the appointment of the Reish Galuta in Bavel which also angered Rav Shmuel ben Eli who actually opposed the institution of the Exilarch generally and felt that leadership should rest only in the hands of the Geonim. The Rambam strongly felt that the Geonim had no greater authority than later Rabbinic leaders. For further information on the historical issues, see *Maimonides*, Joel L Kraemer pp 412-417

- According to the Rambam, what is the essence of the personal obligation to keep mitzvot derabbanan?
- What is the relationship between G-d's will and the Rabbinic mitzvot? Are the specific details of the Rabbinic decree necessarily the will of G-d? What about Torah mitzvot?
- Do you have to do teshuva for accidentally breaking a Torah mitzva? What about a Rabbinic one?

Who's Who

Rambam	12C, Spain/Egypt
Ramban	13C, Spain/Israel
Drashot HaRan	R' Nissim ben Reuven of Girona; 14C, Spain
Kesef Mishna	R' Yosef Karo; 16C, Israel
Rema	R' Moshe Isserlis; 16C, Poland
Marganita Tava	R' Aryeh Leib Segal Horowitz
Meshech Chochmah	R' Meir Simcha HaCohen of Dvinsk; 19/20C, Russia
Chazon Ish	R' Avraham Yeshaya Karelitz, Russia/Israel 19/20C

R' Meir Simcha HaCohen of Dvinsk

The Chazon Ish